

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

Кафедра педагогіки та психології управління соціальними системами імені
акад. І.А. Зязюна

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ**

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

рівень вищої освіти	<u>Третій (освітньо-науковий)</u> перший (бакалаврський) / другий (магістерський)
галузь знань	<u>05 Поведінкові науки</u>
спеціальність	<u>053 Психологія</u>
освітня програма	<u>053 Психологія</u>
вид дисципліни	<u>практична підготовка, обов'язкова</u> (загальна підготовка / професійна підготовка; обов'язкова/вибіркова)
форма навчання	<u>денна, заочна</u>

Харків – 2024 рік

Навчальні матеріали педагогічної практики

Педагогічна практика передбачає такі види робіт:

1. Проведення навчальних занять

Аспірант планує, підготовлює та проводить 10 аудиторних занять (табл. 1), серед яких можуть бути: семінарські; практичні; лекційні.

На період проходження практики аспіранти орієнтуються на проведення занять за тематикою дисертаційної роботи або зв'язок із можливістю подальшої викладацької діяльності.

Таблиця 1 – Аудиторна робота аспірантів

№	Дата	Час проведення	Кількість годин	Вид заняття	Група	Кількість студентів
Назва дисципліни:						
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
10.						

Всього: 20 аудиторних годин

2. Рефлексія шляхів удосконалення педагогічної майстерної на підставі зворотного зв'язку щодо якості проведення навчальних занять

Аспірант отримує зворотній зв'язок про якість проведених занять від керівника практики та присутніх на занятті НПП. На основі отриманої інформації аспірант робить висновок про свої сильні сторони та труднощі у проведенні занять й визначає можливі шляхи подальшого удосконалення педагогічної майстерної.

3. Відвідування лекційного заняття викладача ЗВО, аналіз змісту навчання, форм, методів викладання

Аспірант впродовж практики відвідує одне або декілька лекційних занять викладача ЗВО для того, щоб проаналізувати та перейняти педагогічний досвід.

4. Відвідування практичних (семінарських) занять викладачів ЗВО та/або колег-аспірантів, аналіз змісту навчання, форм, методів викладання

Аспірант впродовж практики відвідує практичні (семінарських) викладачів ЗВО та/або колег-аспірантів. Загалом - два відвідування практичних (семінарських) занять.

5. Розроблення, написання план-конспекту заняття

Розробка план-конспекту є важливим етапом підготовки до проведення лекційного, семінарського заняття. У процесі педагогічної практики аспірант проводить одне або декілька лекцій за власним вибором та з узгодженням із керівником практики. План-конспект надається, обговорюється та узгоджується з керівником практики до проведення лекції.

6. Розроблення та використання інноваційних форм і методів викладання

Аспіранти під час педагогічної практики розробляють та використовують методи та форми викладання, які будуть сприяти зацікавленості, активності здобувачів освіти та досягненню навчальних цілей заняття, в тому числі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, мультимедійних технологій, використання системи Microsoft Teams

7. Підготовка виступу у межах проведення науково-практичного заходу у закладі вищої освіти (конференцій, семінарів, кафедральних засідань тощо)

Важливою формою обміну науково-педагогічним досвідом є доповіді у межах проведення науково-практичних заходів у закладі вищої освіти. Під час проходження педагогічної практики аспіранти готують виступ по темі власної педагогічної та наукової діяльності.

8. Підготовка звіту та захист результатів педагогічної практики

Звіт про проходження педагогічної практики готується за всіма видами навчальної діяльності, які виконуються аспірантом під час практики.

Література та навчальні матеріали

1. Положення про аспірантуру, прийняте 04.12.2023 р номер № 458 ОД https://drive.google.com/file/d/1GQXsfcP02WVErY2j6VQHjNh_xPsZgl/view
2. Положення про підготовку здобувачів вищої освіти доктора філософії в аспірантурі, прийняте 04.12.2023 р номер № 458 ОД https://drive.google.com/file/d/1TP1zmObzR1pymt-YjIT_alsOF8uloLW_/view
3. Положення про педагогічну практику аспірантів, прийняте 04.12.2023 р номер № 458 ОД <https://drive.google.com/file/d/1E9egKbyZjmEjEwRS0OHkahjFm0UNls-l/view>
4. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної ради України. 2019. №2657-VIII. 2661 – VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
5. Закон України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
6. Про Національну доктрину розвитку освіти. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
7. Чернікова Л. Ф. Розвиток освіти в сучасній Україні. Освітньо-правовий аспект. Київ, 2015. URL : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92838/49-Chernikova.pdf?sequence=1>
8. Етичний кодекс ученого України. Документ v0002550-09 від 15.04.2009.

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09#Text>

9. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / заг. ред.: Н. Г. Сорокіна та ін. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

10. Основи наукових досліджень / Романовський О. Г., Черкашин А. І., Грень Л. М., Резнік С.М. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2022. 150 с.

11. Основи науково-психологічних досліджень : навч.-метод. посіб. / Автори : З. М. Адамська, І. П. Андрійчук, О. М. Воронкевич, Г. К. Радчук, С. В. Чопик, М. М. Шпак / ред. Г. К. Радчук. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 214 с.

12. Методика викладання у вищій школі: навчально-методичний посібник / уклад. Кірдан О. Л., Кірдан О. П., Умань: Візаві, 2021. 198 с.

13. Методика викладання у вищій школі : метод. рек. для здобув. другого (магістр.) освіт.-наук. рівня / [уклад.: В. А. Барабаш, С. П. Римар] ; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. – Кропивницький : ЦНТУ, 2023. – 60 с.

14. Стинська В. В. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. / В. В. Стинська. - Івано–Франківськ, 2022. - 180 с.

Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу здобувачів

Самостійна робота здобувачів (СР) займає провідне місце у системі сучасної вищої освіти. З усіх видів навчальної діяльності СР значною мірою забезпечує формування самостійності як провідної риси особистості здобувача.

Самостійна робота завершує завдання усіх інших видів навчальної діяльності. Адже знання, що не стали об'єктом власної діяльності, не можуть вважатися дійсним надбанням людини. Тому СР має навчальне, особисте та суспільне значення.

Навчальна діяльність характеризується суб'єктністю, активністю, предметністю, цілеспрямованістю, наявністю структури та змісту.

Особливими ознаками самостійної навчальної діяльності є такі:

- зміни самого суб'єкта;
- залежність від рівня розвитку здобувача та опора на досягнутий рівень розвитку;
- засвоєння загальних способів дій та наукових понять;
- передування загальних засобів дій вирішенню завдань;
- залежність змін психічних властивостей та поведінки тих, хто навчається, від результатів їх власних дій.

Виконання самостійної роботи передбачає:

1. Опрацювання навчальної літератури за допомогою бібліотеки університету, мережі Інтернет.
2. Вивчення навчального матеріалу, який дається для самостійної роботи.
3. Засвоєння знань, видів та способів діяльності в конкретній предметній галузі.
4. Самоперевірка засвоєних знань за допомогою представлених питань.

За необхідності можна отримати індивідуальну консультацію викладача щодо виконання самостійної роботи. Для цього на кафедрі кожного семестру розробляється графік консультацій викладачів.

Питання самостійної роботи під час проходження педагогічної практики

1. Отримання календарно-тематичного плану проходження практики від керівника педагогічної практики.
2. Вибір дисципліни проведення та виду, форми проведення занять з узгодженням обраного напрямку дослідження, оцінка ступеня її розробки на початок проходження практики.
3. Вивчення фахових джерел з обраної теми дослідження, їх критичний аналіз.
4. Окреслення кола проблем, які потребують вирішення. Конкретизація теми дослідження, обґрунтування її актуальності.

5. Оформлення бібліографії з теми, обраної для дослідження.
6. Постановка цілі та конкретних завдань проведення занять, складання плану їх проведення з урахуванням обраного напрямку дослідження.
7. Вибір методів (методики) проведення занять, інноваційних форм.
8. Збір та обробка даних щодо оцінки якості проведених занять з зіставленням результатів проведення наукових досліджень..
9. Формулювання висновків та пропозицій як за проведеними заняттями, так і за результатами обраних науково-педагогічних напрямів дослідження.
10. Апробація основних результатів дослідження (опублікування наукової статті, тез, виступ на конференції тощо).
11. Оформлення додатка А, Б, В, згідно положення «Про педагогічну практику аспірантів», індивідуального плану (сторінка Г Педагогічна практика. План та обов'язки), звіту та відгуку про проходження педагогічної практики.

Література для самопідготовки:

1. Положення про аспірантуру, прийняте 04.12.2023 р номер № 458 ОД https://drive.google.com/file/d/1GQXsfcP02WVErY2j6VQHyjhNh_xPsZgl/view
2. Положення про підготовку здобувачів вищої освіти доктора філософії в аспірантурі, прийняте 04.12.2023 р номер № 458 ОД https://drive.google.com/file/d/1TP1zmObzR1pymt-YjIT_alsOF8uloLW_/view
3. Положення про педагогічну практику аспірантів, прийняте 04.12.2023 р номер № 458 ОД <https://drive.google.com/file/d/1E9egKbyZjmEjEwRS0OHkajFm0UNIs-l/view>
4. Закон України «Про освіту» Відомості Верховної пали України. 2019. №2657-VIII. 2661 – VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
5. Закон України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
6. Про Національну доктрину розвитку освіти. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
7. Чернікова Л. Ф. Розвиток освіти в сучасній Україні. Освітньо-правовий аспект. Київ, 2015. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92838/49-Chernikova.pdf?sequence=1>
8. Етичний кодекс ученого України. Документ v0002550-09 від 15.04.2009. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09#Text>
9. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / заг. ред.: Н. Г. Сорокіна та ін. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
10. Основи наукових досліджень / Романовський О. Г., Черкашин А. І., Грень Л. М., Резнік С.М. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2022. 150 с.

11. Основи науково-психологічних досліджень : навч.-метод. посіб. / Автори : З. М. Адамська, І. П. Андрійчук, О. М. Воронкевич, Г. К. Радчук, С. В. Чопик, М. М. Шпак / ред. Г. К. Радчук. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 214 с.

12. Методика викладання у вищій школі: навчально-методичний посібник / уклад. Кірдан О. Л., Кірдан О. П., Умань: Візаві, 2021. 198 с.

13. Методика викладання у вищій школі : метод. рек. для здобув. другого (магістр.) освіт.-наук. рівня / [уклад.: В. А. Барабаш, С. П. Римар] ; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. – Кропивницький : ЦНТУ, 2023. – 60 с.

14. Стинська В. В. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. / В. В. Стинська. - Івано–Франківськ, 2022. - 180 с.

Методичні вказівки/рекомендації до виконання індивідуального завдання

Тематика педагогічної практика визначається з урахуванням місця проходження практики за згодою керівників від ЗВО та місця проходження практики та визначаються основні напрями індивідуального завдання.

Індивідуальне завдання містить складові, що передбачають:

1. Види аудиторних та навчально-методичних робіт, проведених здобувачем в рамках проходження педагогічної практики.
2. Шляхи удосконалення педагогічної майстерності щодо якості проведення навчальних занять.
3. Аналіз змісту навчання, форм, методів викладання відвідуваного лекційного заняття викладача ЗВО аспірантом.
4. Аналіз змісту навчання, форм, методів викладання відвідуваного практичного (семінарського) заняття викладачів ЗВО та/або колег-здобувачів, аспірантом.
5. Розроблення, написання план-конспекту заняття проведення практики, лекції
6. Використання інноваційних форм і методів викладання.
7. Підготовка виступу у межах проведення науково-практичного заходу у закладі вищої освіти (конференцій, семінарів, кафедральних засідань тощо).

Вимоги до оформлення індивідуального завдання:

- звіт про проходження педагогічної, що оформлений відповідно до «Положень про педагогічну практику аспірантів» <https://drive.google.com/file/d/1E9egKbyZjmEjEwRS0OHkahjFm0UNIs-I/view>;
- наукові досягнення доктора філософії, що пройшли апробацію (тези, фахові статті).

Загальні вимоги до оформлення звіту ПП:

- Мова – державна.
- Стиль – науковий.
- Послідовність – логічна.
- Формат сторінок – А4.
- Шрифт та розмір – Times New Roman, 14.
- Міжрядковий інтервал – полуторний.

Список використаної літератури, або бібліографія – це систематизоване складання списку використаних джерел. Іншими словами, ті відомості, за якими навіть стороння людина зможе відшукати конкретну книгу. Список складається в алфавітному порядку на останній сторінці.

Навчально-методичні матеріали для підсумкового контролю

Критерії оцінювання успішності здобувача та розподіл балів

По закінченні практики здобувачі звітують про виконання програми педагогічної практики.

Звіт із педагогічної практики здобувач вищої освіти захищає (з диференційованою оцінкою) в комісії, до складу якої входять гарант ОНП, керівник практики, науково-педагогічні працівники кафедри, що викладали дисципліни зі спеціальності 053 « Психологія», до яких були приєднані здобувачі, які самі проводили заняття. Комісія приймає диференційований залік після закінчення педагогічної практики та оформлення здобувачами доктора філософії звітів.

Залік за результатами проходження практики виставляється на підставі таких даних:

- оцінки результатів роботи, наданої в характеристиці керівника педагогічної практики;
- презентації здобувачами третього рівня вищої освіти результатів проходження практики під час захисту звіту;
- відповідей на запитання членів комісії із прийому заліку за практику.

У випадку незадовільної оцінки під час захисту результатів педагогічної практики начальник відділу аспірантури НТУ « ХПІ» і директор ННІ СГТ може дозволити здобувачу третього рівня вищої освіти повторний захист на підставі службової записки завідувача кафедри. Повторне складання диференційованого заліку допускається не більше одного разу.

Отримання оцінки «незадовільно» після перескладання є підставою для відрахування.

Здобувача вищої освіти, який не з'явився на практику без поважної причини, вважають таким, що одержав оцінку «незадовільно» та відраховують з Університету

Таблиця 2 -Розподіл балів для оцінювання педагогічної практики здобувача

№ п/п	Завдання, виконані аспірантами	Бали
1	Проведення навчальних занять (2 бали за заняття)	30
2.	Шляхи удосконалення педагогічної майстерної на підставі зворотнього зв'язку щодо якості проведення навчальних занять	5
3.	Відвідування лекційного заняття викладача ЗВО, аналіз змісту навчання, форм, методів викладання	5
4.	Відвідування практичних (семінарських) занять викладачів ЗВО та/або колег-аспірантів, аналіз змісту навчання, форм, методів викладання	10
5.	Розроблення, написання план-конспекту заняття лекції	10
6.	Розроблення та використання інноваційних форм і методів викладання	10
8.	Підготовка виступу у межах проведення науково- практичного заходу у закладі вищої освіти (конференцій, семінарів, кафедральних засідань тощо).	10
9	Індивідуальна робота самостійна та (індивідуальне завдання)	10

10.	Підготовка звіту та захист результатів педагогічної практики	10
Загальна кількість балів		100

Таблиця 3 -Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Питання під час обговорення звіту педагогічної практики

1. Розкрийте необхідність потреби професійного розвитку викладача вищої школи.
2. Наведіть основні вимоги до професійно важливих якостей педагога вищої школи.
3. Надайте визначення «особистісний потенціал майбутнього фахівця» та його основні характеристики.
4. Визначте та схарактеризуйте протипоказання до педагогічної діяльності.
5. Визначте основні вимоги ринку праці до «skills» фахівця нового покоління.
6. Визначте умови ефективності та шляхи вдосконалення професійної компетентності викладачів закладів вищої освіти.
7. Схарактеризуйте особливості роботи викладача у сучасному світі, які ролі йому притаманні.
8. Визначте сутність образу викладача як педагога-лідера.
9. Проаналізуйте співвідношення професіоналізму та професійної майстерності викладача вищої школи.
10. Розкажіть про розвиток власних комунікацій та взаємодії
11. Наведіть основні шляхи саморозвитку професійної компетентності викладача.
12. Розкрийте роль «soft skills» у професійній діяльності фахівця.
13. Проаналізуйте структуру професіоналізму викладача вищої школи, шляхи вдосконалення структурних компонентів.
14. Сформулюйте принципи роботи викладача з підвищення рівня професійної майстерності.
15. Схарактеризуйте ТОП навичків “soft skills”, які роблять фахівця затребуваним на сучасному ринку праці.

Матеріали для підготовки:

1. Положення про аспірантуру, прийняте 04.12.2023 р номер № 458 ОД https://drive.google.com/file/d/1GQXsfcP02WVErY2j6VQHjHh_xPsZgl/view
2. Положення про підготовку здобувачів вищої освіти доктора філософії в аспірантурі, прийняте 04.12.2023 р номер № 458 ОД https://drive.google.com/file/d/1TP1zmObzR1pymt-YjIT_alsOF8uloLW_/view
3. Положення про педагогічну практику аспірантів, прийняте 04.12.2023 р номер № 458 ОД <https://drive.google.com/file/d/1E9egKbyZjmEjEwRS0OHkahiFm0UNls-l/view>
4. Закон України «Про освіту» Відомості Верховної ради України 2019. №2657-VIII. 2661 – VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
5. Закон України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
6. Про Національну доктрину розвитку освіти. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
7. Чернікова Л. Ф. Розвиток освіти в сучасній Україні. Освітньо-правовий аспект. Київ, 2015. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92838/49-Chernikova.pdf?sequence=1>
8. Етичний кодекс ученого України. Документ v0002550-09 від 15.04.2009. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09#Text>
9. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / заг. ред.: Н. Г. Сорокіна та ін. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
10. Основи наукових досліджень / Романовський О. Г., Черкашин А. І., Грень Л. М., Резнік С.М. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2022. 150 с.
11. Основи науково-психологічних досліджень : навч.-метод. посіб. / Автори : З. М. Адамська, І. П. Андрійчук, О. М. Воронкевич, Г. К. Радчук, С. В. Чопик, М. М. Шпак / ред. Г. К. Радчук. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 214 с.
12. Методика викладання у вищій школі: навчально-методичний посібник / уклад. Кірдан О. Л., Кірдан О. П., Умань: Візаві, 2021. 198 с.
13. Методика викладання у вищій школі : метод. рек. для здобув. другого (магістр.) освіт.-наук. рівня / [уклад.: В. А. Барабаш, С. П. Римар] ; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. – Кропивницький : ЦНТУ, 2023. – 60 с.
14. Стинська В. В. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. / В. В. Стинська. - Івано–Франківськ, 2022. - 180 с.

Інформаційні ресурси

1. <https://zakon.rada.gov.ua>
2. <https://www.coursera.org/learn/being-researcher>
3. <https://www.coursera.org/lecture/scientist/on-being-a-scientist>

